

כ"ה בניסן תשפ"א, 7.4.2021

גיליון מס' 754

פרשת שמיני

סודות ההישרדות של העם היהודי

מאת יוסי בן טולילה, קבוצת יבנה

בפרשת השבוע נזכר הפסוק: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן וְלֵאֲלֵעָזָר וְלֵאִיתָמָר בְּנֵי-י - רְאִישֵׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ וּבְגָדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ וְלֹא תִמְתּוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְצֹף וְאֶחֱיֶכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה'" (ויקרא י, ו). בפסוק זה משה מצווה את אהרון ואת בניו אלעזר ואיתמר אחרי מות נדב ואביהו - להסתפר ("רְאִישֵׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ") ולא לעשות קרע בבגד ("וּבְגָדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ"). מפסוק זה למדו חז"ל את עיקר הלכות האבלות הנוגעות לאָבֵל: לאָבֵל אסור להסתפר בימי אבלו וחובה לעשות לו קרע בבגד. משה גם מונע מאהרון ומבניו הנותרים לבכות כדרך האבלים ואומר להם ש"אֶחֱיֶכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה'" (מעניין שאת הציטוט הזה שיבצו בחלק העליון של אנדרטה שהוקמה בבית הקברות בקבוצת יבנה לזכר קרובי החברים שנספו בשואה. אנדרטה שלצערנו מלאה בשמות של נספים).

בשבת שעברה נפרדנו מחג הפסח. בליל הסדר, מיד אחרי ארבע הקושיות, קוראים בקטע "עבדים היינו" את המשפט: "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". ונשאלת השאלה – מדוע שאפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים וכולנו יודעים את התורה, רצוי לא רק לספר על יציאת מצרים אלא אפילו להרבות בכך?

חז"ל לימדונו במשפט הנ"ל מההגדה, שכדי לחנך את דור העתיד יש לספר את סיפורי העבר ובמיוחד סיפור מכונן כמו סיפור יציאת מצרים. שהרי לכל עם יש נְרִטִיב (בעברית "סִפֵּר"), סיפור-על שמשמש בסיס ליצירת זהות משותפת, המבטיחה את המשך קיומו. לכן אולי זה לא מקרי שרוב העם היהודי ממשיך להקפיד לשבת בליל הסדר בחוג המשפחה ולהעביר את המורשת שלו, גם אם חלקו כבר לא נאמן לחלקים אחרים במסורת (ואפילו כופר בעיקר).

יש ספר העוסק בהישרדות של העם היהודי ושמם "סוד הקיום היהודי". כלומר: הוא עוסק בשאלה - איך זה שהעם היהודי ממשיך לשרוד אף על פי שבכל דור ודור עומדים ללחות? לדעת המחבר גידי גרינשטיין, יש להוסיף לסיפור יציאת מצרים ארבעה סיפורי-על נוספים המבטיחים את המשך ההישרדות של העם.

הראשון – לאומיות. זהו סיפור הקשר שהיה קיים בין העם היהודי לארץ ישראל. סיפור שהיה בנוי סביב החלום של כל יהודי שישב בגולה לשוב אליה ביום מן הימים. השני - השליחות להיות אור לגויים. שליחות שלא תמיד היהודים מימשו בהפצת המוסר האלוהי שנבע מעשרת הדיברות, אלא על ידי פיתוח יוזמות כלכליות, מדעיות וחברתיות בסביבה הלא יהודית שבה חיו. השלישי – ברית מילה. קיום מצוות ברית המילה גם על ידי יהודים

שהתרחקו מהמסורת, הבטיחה את רציפות הדורות בעם ואת תחושת השייכות אליו. הרביעי – עמיות. כלומר, מימוש הערך היהודי החשוב: "כל ישראל ערבים זה בזה" בעיקר בעיתות מצוקה.

לדעת גרינשטיין כל ארבעת הסיפורים האלה יחד עם סיפור יציאת מצרים, היו הדבק שאפשר את הישרדות העם היהודי בכלל ואת תחושת הזהות והשייכות של כל יהודי בפרט. אחרי שקמה המדינה הוחלט גם על הוספת סיפור השואה כסיפור מכונן לאורו מחנכים כיום את הדור הצעיר. סיפור שנועד לאחד את העם הזוכר את מתיו שנספו בשואה מחד גיסא; ומאידיך גיסא, היודע שכדי לשרוד לעתיד לבוא, יש להפעיל את שלושת האמצעים הרמוזים בראשי התיבות של שורש הפועל לשרוד - ש.ר.ד: שכל, רגש ודמיון.

יוסי בן טולילה הוא חבר בקבוצת יבנה העוסק בעריכה לשונית. יוסי חיבר את הספרים: "לכל עם יש איש" (מבחר הרצאות על דמויות מההיסטוריה); "סיפור גן אדן" (עלילת גן עדן כסיפור מכונן); "לדבר בם" (דברי תורה לעת מצוא); ו"באר יצחק" (מפירושי אברבנאל לפרשות השבוע במבט עכשווי).

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il